

# بررسی وضعیت زندگی مهاجرین افغان در کشور ایران (چالش ها و راهکارها)

## Investigating the Living Conditions of Afghan migrants in Iran, Challenges and Solutions.

نامزد پوهنیار نصرالله بلوچ<sup>۱</sup>، پوهنیار نورالله عابدی<sup>۲</sup>

DOI: 10.64104/v10.Issue17.n43.2025

### چکیده

هدف از این تحقیق، ارزیابی وضعیت اقتصادی، اجتماعی، دسترسی به آموزش و تعلیم، خدمات صحتی و وضعیت حقوقی و اقامتی مهاجرین افغان در کشور ایران و ارائه راهکارهایی برای ایجاد زمینه بازگشت مجدد مهاجرین به کشور، می باشد. این تحقیق از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ روش توصیفی- تحلیلی و پیمایشی بوده، داده های اولیه از طریق پرسش نامه پنج نکته ای لیکریت جمع آوری گردیده و به واسطه برنامه SPSS تجزیه و تحلیل گردیده است. برای تعیین میزان موثریت بررسی وضعیت زندگی مهاجرین افغان در کشور ایران از روش های احصائیه تشریحی (اوسط) استفاده گردیده است. نتایج تحقیق نشان می دهد که وضعیت زندگی مهاجرین افغان در کشور ایران در شرایط نامطلوبی قرار داشته و در حد پایین (2.506) می باشد. نتایج تحقیق نشان می دهد که بیشترین مشکل در بخش هزینه های زندگی در کشور ایران برای مهاجرین افغان نسبت به ایرانی ها بیشتر بوده که در سطح بالای (4.09) و کمترین مشکل در بخش ناکافی بودن درآمد برای تامین هزینه های زندگی (1.54) می باشد. به کارگیری استراتژی های صحیح در زمینه ایجاد فرصت های شغلی پایدار، حقوق اجتماعی، آموزش و خدمات صحتی، سرمایه گذاری در بخش های تولیدی، خدماتی، زراعتی همراه با بهبود زیرساخت های اقتصادی و ارائه حمایت های مالی و تسهیل اسکان مجدد برای مهاجرین بازگشته، می تواند نقش مهمی در تثبیت آنها در جامعه و جلوگیری از مهاجرت مجدد آنها داشته باشد.

واژگان کلیدی: افغانستان، ایران، سیاست های مهاجرتی، حقوق مهاجرین، مهاجرت، وضعیت اجتماعی

<sup>۱</sup> رئیس پوهنهی زراعت؛ مؤسسه تحصیلات عالی نیمروز، [Nasrullahbalooch994@gmail.com](mailto:Nasrullahbalooch994@gmail.com)

<sup>۲</sup> رئیس پوهنهی اقتصاد؛ مؤسسه تحصیلات عالی نیمروز.

## مقدمه

مهاجرت یکی از پدیده‌های اجتماعی مهم در جهان معاصر است که تحت تأثیر عوامل مختلفی از جمله بحران‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی رخ می‌دهد. افغانستان، به دلیل چندین دهه جنگ، ناامنی و مشکلات اقتصادی، یکی از کشورهایی است که بخش قابل توجهی از جمعیت آن مجبور به مهاجرت شده‌اند. ایران به عنوان یکی از کشورهای همسایه، همواره یکی از کشورهای مقصد مهاجرین افغان بوده است. با این حال، حضور گسترده این جمعیت در ایران نه تنها پیامدهای مختلفی برای جامعه مهاجر داشته، بلکه بر ساختارهای اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جامعه میزبان نیز تأثیر گذاشته است (باقری، حسین و همکاران، 1397).

یکی از چالش‌های اصلی مهاجرین افغان در ایران، مسائل مربوط به اقامت و وضعیت حقوقی آن‌ها است. محدودیت‌های قانونی در زمینه دریافت اقامت رسمی، عدم دسترسی برخی از مهاجرین به اسناد هویتی معتبر و مشکلات مرتبط با تمدید اقامت، از جمله موانعی هستند که بر کیفیت زندگی آن‌ها تأثیر گذاشته است. علاوه بر این، وضعیت اقتصادی مهاجرین افغان به دلیل دسترسی محدود به فرصت‌های شغلی رسمی، شرایط ناپایدار اقتصادی و تبعیض‌های موجود در بازار کار، با مشکلات متعددی همراه است. در کنار این مسائل، چالش‌های اجتماعی مانند نگرش‌های تبعیض آمیز و موانع فرهنگی نیز بر روند ادغام آن‌ها در جامعه میزبان اثرگذار بوده است (جعفری، محمد و همکاران، 1398).

با وجود برخی سیاست‌های جدید که با هدف بهبود وضعیت مهاجرین افغان در ایران اجرا شده، همچنان مشکلات متعددی در زمینه بهره‌مندی از خدمات آموزشی، بهداشتی و اجتماعی برای آن‌ها وجود دارد. در حالی که ضروری است سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان با درک دقیق‌تر شرایط موجود، راهکارهای مناسبی برای کاهش مشکلات این قشر در روشنی کنوانسیون‌های بین المللی مهاجرت، تدوین و عملی کنند. این تحقیق با هدف، ارزیابی وضعیت اقتصادی، اجتماعی، دسترسی به آموزش و تعلیم، خدمات صحتی و وضعیت حقوقی و اقامتی مهاجرین افغان در کشور ایران و ارائه راهکارهایی برای ایجاد زمینه بازگشت مجدد آن‌ها به کشور می‌باشد.

## اهداف تحقیق

### هدف اصلی

بررسی وضعیت مهاجرین افغان در کشور ایران

### اهداف فرعی

1. بررسی وضعیت حقوقی و اقامتی مهاجرین افغان در ایران و چالش‌های مرتبط با آن
2. تحلیل شرایط اقتصادی و فرصت‌های شغلی مهاجرین افغان و موانع پیش‌روی آن‌ها در بازار کار
3. ارزیابی میزان دسترسی مهاجرین افغان به خدمات آموزشی و موانع تحصیلی آن‌ها
4. بررسی وضعیت بهداشت و درمان مهاجرین افغان و چالش‌های موجود در بهره‌مندی از خدمات بهداشتی
5. تحلیل روند تغییرات در سیاست‌های مهاجرتی ایران در دهه‌های اخیر و پیامدهای آن بر وضعیت مهاجرین افغان
6. ارائه راهکارهای موثر برای بازگشت مجدد مهاجرین به کشور

## سوالات تحقیق

سوال اصلی: آیا وضعیت زندگی مهاجرین افغان در کشور ایران از شرایط خوبی برخوردار است؟

### سوالات فرعی

1. وضعیت زندگی مهاجرین افغان در کشور ایران چگونه است و چه چالش‌هایی را تجربه می‌کنند؟
2. مهاجرین افغان از نظر مشارکت اجتماعی و تعامل با جامعه میزبان چه شرایطی دارند؟

3. چه فرصت‌ها و موانعی در راستای ادامه تحصیل مهاجرین افغان در ایران وجود دارد؟
4. مهاجرین افغان در ایران از نظر دسترسی به خدمات صحتی و بهداشتی در چه وضعیتی قرار دارند؟
5. وضعیت حقوقی و اقامتی مهاجرین افغان در ایران چگونه تعریف شده است و چه مشکلاتی در این زمینه وجود دارد؟
6. چه راهکارهایی برای عودت مهاجرین افغان به کشور پیشنهاد می‌گردد؟

### اهمیت و ضرورت تحقیق

با توجه به حضور چند میلیون مهاجر افغان در کشور ایران و تأثیرات اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی این حضور بر جامعه میزبان و مهاجرین، پرداختن به وضعیت زنده‌گی این گروه یکی از نیازهای اساسی تحقیق در حوزه مطالعات مهاجرت است. بسیاری از مهاجرین با چالش‌های جدی در زمینه‌های اقتصادی، تحصیلی، بهداشتی، حقوقی و اقامتی مواجه اند که شناخت علمی و دقیق این چالش‌ها می‌تواند به طراحی سیاست‌های مؤثر برای حمایت از حقوق انسانی مهاجرین و نیز کاهش تبعات منفی مهاجرت کمک کند.

این تحقیق می‌تواند خلأ تحقیقی موجود در زمینه بررسی جامع وضعیت مهاجرین افغان در ایران را تا حدی پر کند و برای سیاست‌گذاران، نهادهای حمایت‌گر و محققین، مبانی جهت برنامه‌ریزی‌های آینده فراهم آورد و با ارائه پیشنهادات کاربردی و مؤثر برای حکومت امارت اسلامی افغانستان زمینه بازگشت مهاجرین افغان از کشور ایران را فراهم سازد.

### مبانی نظری تحقیق

پدیده مهاجرت، به‌ویژه مهاجرت‌های اجباری ناشی از جنگ، فقر، ناامنی یا تبعیض، همواره در ادبیات علوم اجتماعی و انسانی مورد توجه بوده است. نظریه‌های مختلفی در حوزه مهاجرت توسعه یافته‌اند که می‌توانند به تحلیل وضعیت مهاجرین افغان در ایران کمک کنند.

### نظریه فشار و کشش (Push and Pull Theory)

این نظریه مهاجرت را نتیجه ترکیب عواملی می‌داند که افراد را از کشور مبدأ بیرون می‌رانند (فشار) و عواملی که آن‌ها را به کشور مقصد جذب می‌کنند (کشش) در مورد مهاجرین افغان، فشارهایی مانند جنگ، ناامنی، بیکاری و فقر در داخل و کشش‌هایی چون امنیت نسبی، اشتغال، خدمات درمانی و آموزشی در ایران، از جمله عوامل مؤثر در مهاجرت بوده‌اند.

### ۲. نظریه سرمایه انسانی (Human Capital Theory)

این نظریه بیان می‌دارد که مهاجرت نوعی سرمایه‌گذاری برای بهبود وضعیت اقتصادی و اجتماعی فرد و خانواده است. مهاجرین افغان با هدف دستیابی به فرصت‌های اقتصادی بهتر و آموزش برای فرزندانشان به ایران مهاجرت می‌کنند، اگرچه بسیاری از آنان به دلیل محدودیت‌های قانونی و اجتماعی، بهره‌برداری کامل از این سرمایه‌گذاری را تجربه نمی‌کنند.

### ۳. نظریه ادغام اجتماعی (Social Integration Theory)

این نظریه به فرآیند ورود، پذیرش و مشارکت مهاجرین در جامعه میزبان می‌پردازد. یافته‌های تحقیق حاضر نشان می‌دهد که مهاجرین افغان در ایران با چالش‌های متعددی در مسیر ادغام مواجه‌اند، از جمله تبعیض اجتماعی، موانع فرهنگی و قانونی، و محدودیت در مشارکت اجتماعی.

### 4. نظریه تبعیض ساختاری (Structural Discrimination Theory)

براساس این نظریه، ساختارهای قانونی، سیاسی و اجتماعی کشور میزبان ممکن است به گونه‌ای طراحی شده باشند که مانع دسترسی مهاجرین به منابع و خدمات شوند. در تحقیق حاضر نیز، مهاجرین افغان در زمینه‌هایی مانند اقامت قانونی، آموزش، بهداشت و اشتغال با موانع ساختاری روبه‌رو هستند.

## 5. نظریه حقوق بشر (Human Rights Approach)

این رویکرد تأکید می‌کند که همه انسان‌ها صرف‌نظر از تابعیت، نژاد یا وضعیت اقامتی، باید از حقوق اساسی مانند آموزش، بهداشت، کار و امنیت برخوردار باشند. تحلیل وضعیت مهاجرین افغان در ایران بر مبنای این رویکرد، نشان می‌دهد که بسیاری از آن‌ها از دسترسی به حقوق پایه انسانی محروم‌اند.

### پیشینه تحقیق

در تحقیقی "زاهدی" و همکاران به بررسی وضعیت اجتماعی و اقتصادی مهاجرین افغان در ایران پرداخته‌اند که مهاجرین افغان در ایران بیشتر در مشاغل غیررسمی و کم‌درآمد فعالیت دارند و از عدم امنیت شغلی رنج می‌برند. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که وضعیت اقتصادی مهاجرین به‌ویژه در مناطق مرزی ایران بارزتر است و باعث می‌شود تا آن‌ها از دسترسی به حقوق ابتدایی مانند بیمه و حمایت‌های اجتماعی محروم باشند (زاهدی و همکاران، ۱۳۹۵).

در تحقیقی "زارعی" و همکاران تحت عنوان تحلیل مشکلات حقوقی مهاجرین افغان در ایران به مشکلات قانونی مهاجرین افغان پرداخته‌اند. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که مهاجرین افغان به دلیل فقدان اسناد قانونی، اغلب از حقوق اساسی خود مانند دسترسی به خدمات عمومی و درمانی محروم هستند. علاوه بر این، بسیاری از آن‌ها از مشکلات مربوط به اقامت و ثبت‌نام قانونی رنج می‌برند (زارعی و همکاران، ۱۳۹۷).

در تحقیقی "عسگری" و همکاران به بررسی مهاجرت و چالش‌های اجتماعی مهاجرین افغان در ایران پرداخته‌اند. این تحقیق به‌ویژه به تبعیض‌های اجتماعی که مهاجرین افغان در ایران تجربه می‌کنند، اشاره دارد و بیان می‌کند که نگرش‌های منفی در جامعه ایرانی باعث ایجاد شکاف‌های اجتماعی و فرهنگی بین دو گروه مهاجر و میزبان می‌شود (عسگری و همکاران، ۱۳۹۶).

در تحقیقی "حسینی" و همکاران تحت عنوان دسترسی مهاجرین افغان به خدمات آموزشی در ایران به مشکلات دسترسی مهاجرین افغان به آموزش پرداخته‌اند. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که با وجود برخی اصلاحات در سیاست‌های آموزشی ایران، مهاجرین افغان هنوز با مشکلاتی در زمینه ثبت‌نام در مکاتب، فقدان مدارک هویتی و هزینه‌های تحصیلی مواجه هستند که این امر باعث محدود شدن دسترسی آن‌ها به آموزش با کیفیت می‌شود (حسینی و همکاران، ۱۳۹۴).

در تحقیقی "سلطانی" و همکاران تحت عنوان "تحلیل اجتماعی و اقتصادی مهاجرین افغان در ایران" به چالش‌ها و راهکارهای آن پرداخته‌اند که اگرچه سیاست‌های دولت در راستای بهبود شرایط زندگی مهاجرین افغان به‌ویژه در زمینه اشتغال و آموزش تغییراتی داشته است، اما هنوز بسیاری از مهاجرین افغان با چالش‌های جدی در این زمینه‌ها روبرو هستند. نتایج تحقیق پیشنهاد می‌کند که برای حل این مشکلات، نیاز است تا اصلاحات اساسی در بهبود سیاست‌های حمایتی و اجتماعی کشور میزبان اتخاذ گردد (سلطانی و همکاران، ۱۳۹۸).

در تحقیقی دیگر، "نیکخواه" و همکاران تحت عنوان "تحلیل تأثیرات اجتماعی حضور مهاجرین افغان در ایران" به این موضوع پرداخته‌اند که حضور گسترده مهاجرین افغان درین کشور، به‌ویژه در شهرهای بزرگ، تأثیرات مهمی بر ساختار اجتماعی ایران گذاشته است. نتایج تحقیق به مشکلاتی مانند بیکاری، عدم دسترسی به مسکن مناسب و فشار بر زیرساخت‌های اجتماعی اشاره می‌کند و بر لزوم توجه به سیاست‌های مهاجرتی برای کاهش این فشارها تأکید دارند (نیکخواه و همکاران، ۱۳۹۴).

در تحقیقی "نیک‌پی" و همکاران تحت عنوان چالش‌های اقتصادی و اشتغال مهاجرین افغان در ایران به مشکلات اقتصادی مهاجرین افغان و به‌ویژه مشکلات در دسترسی به مشاغل رسمی پرداخته‌اند. نتایج تحقیق آن‌ها نشان می‌دهد که مهاجرین افغان به‌طور عمده در مشاغل غیررسمی فعالیت دارند و در نتیجه، از خدمات رفاهی و حقوق اجتماعی مانند بیمه و امنیت شغلی محروم هستند (نیک‌پی و همکاران، ۱۳۹۶).

در تحقیقی "جعفری" و همکاران تحت عنوان "بررسی وضعیت حقوقی و قانونی مهاجرین افغان در ایران" به مشکلات قانونی مهاجرین افغان درین کشور پرداخته‌اند و مشخص گردیده است که مهاجرین افغان در ایران در بسیاری از زمینه‌ها با

محدودیت‌های حقوقی مواجه هستند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که سیستم قانونی ایران به‌طور کامل از حقوق مهاجرین افغان حمایت نمی‌کند و این مسأله باعث می‌شود تا بسیاری از آن‌ها از دسترسی به خدمات ابتدایی و اساسی مانند خدمات صحتی، آموزشی و مسکن محروم شوند (جعفری و همکاران، ۱۳۹۷).

در تحقیقی "کریمی" و همکاران تحت عنوان تحلیل فرهنگی مهاجرین افغان در ایران و مشکلات هویتی و اجتماعی به مشکلات فرهنگی و هویتی مهاجرین افغان پرداخته اند و به تأثیرات این مشکلات بر وضعیت اجتماعی آنها در ایران تأکید شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که بسیاری از مهاجرین افغان، به‌ویژه نسل جوان، با دوگانگی هویتی روبه‌رو هستند و این مسئله باعث ایجاد چالش‌های اجتماعی برای آن‌ها می‌شود (کریمی و همکاران، ۱۳۹۵).

در تحقیقی "شریفی" و همکاران تحت عنوان "مطالعه تأثیرات مهاجرت بر وضعیت بهداشت و درمان مهاجرین افغان در ایران" به مشکلات دسترسی مهاجرین افغان به خدمات بهداشتی و درمانی در ایران پرداخته اند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که بسیاری از مهاجرین افغان به‌ویژه در مناطق دورافتاده، به دلیل محدودیت‌های اقتصادی و قانونی، از خدمات بهداشتی محروم هستند و این امر باعث افزایش مشکلات بهداشتی در میان این گروه می‌شود (شریفی و همکاران، ۱۳۹۹).

در تحقیقی "بشیر" و همکاران به بررسی ارتباطات میان فرهنگی بین مهاجرین افغان و جامعه میزبان ایرانی پرداخته اند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که تعاملات فرهنگی چگونه می‌تواند به هم‌زیستی مسالمت‌آمیز کمک کند (حسن بشیر و همکاران، ۱۳۹۸).

در تحقیقی "کاظمی" و همکاران به بررسی مطالعات مختلف درباره مهاجرین افغان در ایران پرداخته اند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که حضور طولانی مدت مهاجرین افغان چه تأثیراتی بر جامعه میزبان داشته است (کاظمی موسی و همکاران، ۱۴۰۱).

اما نویسنده تا حال به تحقیق جامعی دست نیافته که تمام ابعاد مشکلات و چالش‌هایی را که مهاجرین افغان در ایران با آن مواجه می‌باشند، به صورت مجموعی، مورد بحث قرار داده باشد. به همین خاطر، روی تحقیق حاضر کار صورت گرفت، تا چالش‌هایی را که مهاجرین افغان در ایران با آن روبرو می‌باشند، به اساس روش کمی و از زبان خود مهاجرین افغان مورد بررسی قرار گرفته، راه حل و راهکارهایی مناسبی از لابلای آن، برای اولیای امور و پالیسی سازان دو کشور منبع (افغانستان) و مقصد (ایران) تقدیم گردد.

## فرضیه‌های تحقیق

### فرضیه اصلی

به نظر می‌رسد که وضعیت زنده‌گی مهاجرین افغان در کشور ایران از شرایط خوبی برخوردار است.

### فرضیه‌های فرعی

1. به نظر می‌رسد که وضعیت اقتصادی مهاجرین افغان در کشور ایران از شرایط خوبی برخوردار است.
2. به نظر می‌رسد که وضعیت اجتماعی مهاجرین افغان در کشور ایران از شرایط خوبی برخوردار است.
3. به نظر می‌رسد که وضعیت تعلیمی مهاجرین افغان در کشور ایران از شرایط خوبی برخوردار است.
4. به نظر می‌رسد که وضعیت صحتی مهاجرین افغان در کشور ایران از شرایط خوبی برخوردار است.
5. به نظر می‌رسد که وضعیت حقوقی و اقامتی مهاجرین افغان در کشور ایران از شرایط خوبی برخوردار است.

## روش تحقیق

تحقیق حاضر بر حسب هدف، کاربردی، بر حسب روش توصیفی-تحلیلی و پیمایشی، برحسب ابزار جمع آوری داده‌ها میدانی، بر حسب ماهیت داده‌ها کمی، بر حسب واحد تحلیل موردی و بر حسب نتیجه کاربردی و بنیادی می‌باشد. جامعه‌ی آماری در این تحقیق شامل مهاجرین عودت کننده از کشور ایران در ولایت نیمروز (N= 100) می‌باشد. که با استفاده از فرمول کوکران، نمونه‌ای به حجم ۸۰ نفر از بین آنها با روش نمونه گیری در دسترس و به‌طور احتمالی نمونه‌گیری شده و با ابزار پرسش‌نامه، مورد

مطالعه قرار گرفته‌اند. پرسش‌نامه تحقیق دارای 31 سوال بوده، روایی پرسش‌نامه توسط ابراز نظر متخصصان سنجیده شده و پایایی پرسش‌نامه توسط ضریب آلفای کرونباخ 0.860 دریافت گردیده که نشانه پایایی قوی ابزار تحقیق می‌باشد. داده‌های اولیه از طریق پرسش‌نامه پنج نکته‌ای لیکریت جمع‌آوری گردیده و به واسطه برنامه SPSS تجزیه و تحلیل گردیده است و برای تعیین میزان موثریت بررسی وضعیت زنده‌گی مهاجرین افغان در کشور ایران از روش‌های احصائیه تشریحی (اوسط) استفاده شده است.

جدول (1) ضریب آلفای کرونباخ بررسی وضعیت زنده‌گی مهاجرین افغان در کشور ایران (تعداد=80)

| شماره  | متغیر                                                  | تعداد سوال | ضریب آلفای کرونباخ |
|--------|--------------------------------------------------------|------------|--------------------|
| 1      | بررسی شرایط اقتصادی مهاجرین افغان در کشور ایران        | 7          | 0.859              |
| 2      | بررسی شرایط اجتماعی مهاجرین افغان در کشور ایران        | 6          | 0.765              |
| 3      | بررسی شرایط تعلیمی مهاجرین افغان در کشور ایران         | 6          | 0.624              |
| 4      | بررسی شرایط صحی مهاجرین افغان در کشور ایران            | 6          | 0.786              |
| 5      | بررسی شرایط حقوقی و اقامتی مهاجرین افغان در کشور ایران | 6          | 0.770              |
| مجموعه |                                                        | 31         | 0.860              |

جدول (2): مشخصات اشتراک کننده گان تحقیق (تعداد=80)

| متغیر               | تعداد           | درصد |
|---------------------|-----------------|------|
| سن                  | زیر ۲۰ سال      | 5    |
|                     | 21 تا ۳۰ سال    | 24   |
|                     | ۳۱ تا ۴۰ سال    | 35   |
|                     | ۴۱ تا ۵۰ سال    | 11   |
|                     | بیشتر از ۵۰ سال | 5    |
|                     | مجموع           | 80   |
| وضعیت تاهل          | مجرد            | 22   |
|                     | متاهل           | 58   |
|                     | سایر            | 0    |
|                     | مجموع           | 80   |
|                     | بی سواد         | 4    |
|                     | ابتدایی         | 16   |
| درجه تحصیل شما چیست | بکلوریا         | 44   |
|                     | فوق بکلوریا     | 11   |
|                     | لیسانس          | 5    |
|                     | ماستر           | 0    |
|                     | دوکتورا         | 0    |
|                     | مجموع           | 80   |

|      |    |                       |                               |
|------|----|-----------------------|-------------------------------|
| 26.3 | 21 | کارگر ساده            |                               |
| 27.5 | 22 | کارگر ماهر            |                               |
| 17.5 | 14 | دکاندار               |                               |
| 5.0  | 4  | محصل                  |                               |
| 1.3  | 1  | استاد                 | شغل شما در کشور ایران چه بوده |
| 1/3  | 1  | کارمند                |                               |
| 21/3 | 17 | دهقان                 |                               |
| 0/0  | 0  | سایر                  |                               |
| 100  | 80 | مجموع                 |                               |
| 33.8 | 27 | کمتر از یک سال        |                               |
| 28.7 | 23 | 1-3 سال               |                               |
| 30.0 | 24 | 4-6 سال               | مدت اقامت شما در کشور ایران   |
| 3/8  | 3  | 7-10 سال              | چقدر بوده                     |
| 3.8  | 3  | بیشتر از 10 سال       |                               |
| 100  | 80 | مجموع                 |                               |
| 10.0 | 8  | دیدار فامیل و دوستان  |                               |
| 30.0 | 24 | دلتنگی و تعلق به وطن  |                               |
| 35/0 | 28 | فرصت‌های شغلی بهتر    | دلیل برگشت دوباره تان به کشور |
| 25/0 | 20 | فرصت‌های اقتصادی بهتر | چیست                          |
| 0/0  | 0  | سایر                  |                               |
| 100  | 80 | مجموع                 |                               |

### یافته‌های تحقیق

یافته‌های توصیفی مطابق جدول (2) شامل مؤلفه‌های سن 35 نفر (43.8%) و بیشترین اشخاصی که در این تحقیق سهم گرفته‌اند بین سنین 31 تا 40 سال، وضعیت تاهل 85 نفر (72.5%) و بیشترین اشخاصی که در این تحقیق سهم گرفته‌اند متاهل، درجه تحصیل 44 نفر (55.0%) و بیشترین اشخاصی که در این تحقیق سهم گرفته‌اند، دارای سطح تحصیلی بکلوریا، شغل در کشور ایران 22 نفر (27.5%) و بیشترین اشخاصی که در این تحقیق سهم گرفته‌اند، کارگر ماهر، مدت اقامت در کشور ایران 27 نفر (33.8%) و بیشترین اشخاصی که در این تحقیق سهم گرفته‌اند، کمتر از یک سال اقامت داشته و دلیل برگشت دوباره به کشور 28 نفر (35.0%) که بیشترین اشخاصی که در تحقیق سهم گرفته‌اند به دلیل فرصت‌های شغلی بهتر به کشور برگشته‌اند بوده است.



جدول (3): میانگین متغیر بررسی شرایط اقتصادی مهاجرین افغان در کشور ایران (تعداد=80)

| شماره | سوالات                                                                         | کاملاً موافقم | موافقم | نظری ندارم | مخالفم | کاملاً مخالفم | میانگین |
|-------|--------------------------------------------------------------------------------|---------------|--------|------------|--------|---------------|---------|
| 1     | من در کشور ایران به شغل مناسبی دسترسی داشتم                                    | 0             | 0      | 3          | 40     | 37            | 1/56    |
| 2     | درآمد من برای تامین هزینه‌های زنده‌گی در کشور ایران کافی بود                   | 0             | 0      | 2          | 39     | 39            | 1/54    |
| 3     | هزینه‌های خرید یا اجاره خانه برای مهاجرین افغان در کشور ایران ارزان بود        | 0             | 0      | 3          | 38     | 39            | 1/58    |
| 4     | مهاجرین افغان فرصت‌های اقتصادی برابر با شهروندان ایرانی دارند                  | 0             | 0      | 4          | 40     | 36            | 1/61    |
| 5     | من در کشور ایران از حمایت‌های اجتماعی (یارانه، بیمه و غیره) بهره‌مند بودم      | 0             | 0      | 4          | 39     | 37            | 1/59    |
| 6     | هزینه‌های زنده‌گی در کشور ایران برای مهاجرین افغان نسبت به ایرانی‌ها بیشتر است | 14            | 62     | 2          | 1      | 1             | 4/09    |
| 7     | وضعیت اقتصادی من در کشور ایران نسبت به وضعیت اقتصادی‌ام در افغانستان بهتر بود  |               |        | 1          | 45     | 34            | 1/60    |

میانگین کل: 1.938

تحلیل متغیر بررسی شرایط اقتصادی مهاجرین افغان در کشور ایران

با توجه به یافته‌های جدول شماره (3)، و براساس میانگین کل بدست آمده که برابر است با 1.938 که کمتر از حد متوسط (3) است می‌توان نتیجه گرفت که وضعیت اقتصادی مهاجرین افغان در کشور ایران از در سطح پایینی قرار دارد. براساس یافته‌ها مشخص می‌گردد که بیشترین مشکل در بخش هزینه‌های زنده‌گی در کشور ایران برای مهاجرین افغان نسبت به ایرانی‌ها بیشتر است (4.09) و کمترین مشکل در بخش درآمد من برای تامین هزینه‌های زنده‌گی در کشور ایران کافی بود (1.54) است.

جدول (4): میانگین متغیر بررسی شرایط اجتماعی مهاجرین افغان در کشور ایران (تعداد=80)

| شماره | سوالات                                             | کاملاً موافقم | موافقم | نظری ندارم | مخالفم | کاملاً مخالفم | میانگین |
|-------|----------------------------------------------------|---------------|--------|------------|--------|---------------|---------|
| 1     | من در جامعه کشور ایران احساس پذیرش و امنیت می‌کردم | 18            | 40     | 2          | 14     | 6             | 3/63    |
| 2     | رفتار شهروندان ایرانی با مهاجرین افغان             | 18            | 40     | 2          | 3      | 17            | 3/64    |



دوستانه و عادلانه است

|   |                                                                           |    |    |   |    |    |      |
|---|---------------------------------------------------------------------------|----|----|---|----|----|------|
| 3 | من در محیط‌های عمومی (ادارات، بازار، مدرسه) با تبعیض مواجه نبودم          | 19 | 40 | 2 | 13 | 6  | 3/66 |
| 4 | مهاجرین افغان می‌توانند در فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی شرکت کنند          | 4  | 6  | 1 | 57 | 12 | 2/17 |
| 5 | من از حمایت‌های اجتماعی (سازمان‌های خیریه، گروه‌های حمایتی) بهره‌مند بودم | 4  | 7  | 1 | 56 | 12 | 2/19 |
| 6 | مهاجرین افغان در کشور ایران در جوامع محلی پذیرفته نمی‌شوند                | 4  | 6  | 1 | 57 | 12 | 2/16 |

میانگین کل: 2.90

### تحلیل متغیر بررسی شرایط اجتماعی مهاجرین افغان در کشور ایران

با توجه به یافته‌های جدول شماره (4) و براساس میانگین کل بدست آمده، که برابر است با 2.90 که کمتر از حد متوسط (3) است می‌توان نتیجه گرفت که وضعیت اجتماعی مهاجرین افغان در کشور ایران در سطح پایینی قرار دارد. بر اساس یافته‌ها مشخص می‌گردد که بیشترین مشکل در بخش من در محیط‌های عمومی (ادارات، بازار، مدرسه) با تبعیض مواجه نبودم (3.66) و کمترین مشکل در بخش مهاجرین افغان در کشور ایران در جوامع محلی پذیرفته نمی‌شوند (2.16) می‌باشد.

### جدول (5): میانگین متغیر بررسی شرایط تعلیمی مهاجرین افغان در کشور ایران (تعداد=80)

| ردیف | سوالات                                                                     | میانگین کلی | میانگین نظری | میانگین مخالف | میانگین کاملاً مخالف | میانگین کاملاً موافق |
|------|----------------------------------------------------------------------------|-------------|--------------|---------------|----------------------|----------------------|
| 1    | من یا اعضای خانواده‌ام به آموزش با کیفیت دسترسی نداشتیم                    | 20          | 50           | 1             | 4                    | 3/95                 |
| 2    | هزینه‌های تحصیلی برای مهاجرین افغان در کشور ایران مناسب است                | 4           | 7            | 2             | 56                   | 2/21                 |
| 3    | مدارس و دانشگاه‌ها از ثبت نام مهاجرین افغان حمایت می‌کنند                  | 3           | 7            | 2             | 59                   | 2/20                 |
| 4    | مهاجرین افغان در مدارس و دانشگاه‌های ایران با تبعیض مواجه نمی‌شوند         | 3           | 8            | 1             | 60                   | 2/23                 |
| 5    | مهاجرین افغان در کشور ایران برای ادامه تحصیل به در مقاطع بالاتر مشکل دارند | 3           | 8            | 2             | 60                   | 2/25                 |
| 6    | فرصت‌های تحصیلی برابر برای مهاجرین افغان در کشور ایران فراهم است.          | 6           | 7            | 1             | 51                   | 2/24                 |

میانگین کل: 2.513

### تحلیل متغیر شرایط تعلیمی مهاجرین افغان در کشور ایران

با توجه به یافته‌های جدول شماره (5)، و براساس میانگین کل بدست آمده، که برابر است با 2.513 که کمتر از حد متوسط (3) است می‌توان نتیجه گرفت که وضعیت تعلیمی مهاجرین افغان در کشور ایران در سطح پایینی قرار دارد. بر اساس یافته‌های تحقیق مشخص می‌گردد که بیشترین مشکل در بخش من یا اعضای خانواده‌ام به آموزش با کیفیت دسترسی نداشتیم (3.95) و کمترین مشکل در بخش مدارس و دانشگاه‌ها از ثبت نام مهاجرین افغان حمایت می‌کنند (2.20) می‌باشد.

جدول (۶): میانگین متغیر بررسی شرایط صحت مهاجرین افغان در کشور ایران (تعداد=80)

| ردیف | سوالات                                                                              | کاملاً موافقم | موافقم | نظری ندارم | مخالفم | کاملاً مخالفم | بی‌تفاوتی |
|------|-------------------------------------------------------------------------------------|---------------|--------|------------|--------|---------------|-----------|
| 1    | من به خدمات صحتی و درمانی مناسب در کشور ایران دسترسی نداشتیم                        | 12            | 51     | 0          | 12     | 5             | 3/66      |
| 2    | هزینه‌های درمانی برای مهاجرین افغان در کشور ایران مناسب است                         | 10            | 9      | 2          | 35     | 24            | 2/33      |
| 3    | شفاخانه‌ها و مراکز صحتی خدمات خوبی برای مهاجرین افغان ارائه می‌دهند                 | 10            | 12     | 1          | 34     | 23            | 2/40      |
| 4    | بیمه درمانی برای مهاجرین افغان در کشور ایران قابل دسترسی است                        | 9             | 10     | 2          | 35     | 24            | 2/31      |
| 5    | کیفیت خدمات صحتی و درمانی در کشور ایران برای مهاجرین افغان کمتر است                 | 9             | 10     | 2          | 35     | 24            | 2/33      |
| 6    | مهاجرین افغان در کشور ایران به راحتی از داروخانه‌ها و خدمات دارویی بهره‌مند می‌شوند | 6             | 7      | 1          | 35     | 31            | 2/03      |

میانگین کل: 2.51

### تحلیل متغیر بررسی شرایط صحتی مهاجرین افغان در کشور ایران

با توجه به یافته‌های جدول شماره (6)، و براساس میانگین کل بدست آمده، که برابر است با 2.51 که کمتر از حد متوسط (3) است می‌توان نتیجه گرفت که وضعیت صحتی مهاجرین افغان در کشور ایران در سطح پایینی قرار دارد. بر اساس یافته‌های تحقیق مشخص می‌گردد که بیشترین مشکل در بخش من به خدمات صحتی و درمانی مناسب در کشور ایران دسترسی نداشتیم (3.66) و کمترین مشکل در بخش مهاجرین افغان در کشور ایران به راحتی از داروخانه‌ها و خدمات دارویی بهره‌مند می‌شوند (2.03) می‌باشد.

جدول (7): میانگین متغیر بررسی شرایط حقوقی و اقامتی مهاجرین افغان در کشور ایران (تعداد=80)

| ردیف | سوالات                                     | کاملاً موافقم | موافقم | نظری ندارم | مخالفم | کاملاً مخالفم | بی‌تفاوتی |
|------|--------------------------------------------|---------------|--------|------------|--------|---------------|-----------|
| 1    | من دارای مدارک قانونی اقامتی در ایران هستم | 3             | 7      | 2          | 58     | 10            | 2/19      |
| 2    | روند دریافت مدارک قانونی اقامتی برای       | 3             | 8      | 2          | 58     | 9             | 2/23      |

|   |    |    |   |    |    |      |                                                                                                    |
|---|----|----|---|----|----|------|----------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 3 | 3  | 8  | 2 | 58 | 9  | 2/21 | مهاجرین افغان در کشور ایران آسان و است قوانین و سیاست‌های دولت ایران در قبال مهاجرین افغان خوب است |
| 4 | 3  | 8  | 2 | 58 | 9  | 2/24 | مهاجرین افغان در کشور ایران از حقوق قانونی کافی برخوردار هستند                                     |
| 5 | 11 | 51 | 1 | 10 | 7  | 3/61 | امکان دریافت تابعیت یا اقامت دائم برای مهاجرین افغان در کشور ایران فراهم است                       |
| 6 | 11 | 51 | 0 | 8  | 10 | 3/56 | مهاجرین افغان در کشور ایران به دلیل وضعیت قانونی امنیت کمتری دارند                                 |

میانگین کل: 2.673

### تحلیل متغیر شرایط حقوقی و اقامتی مهاجرین افغان در کشور ایران

با توجه به یافته‌های جدول شماره (7)، و براساس میانگین کل بدست آمده، که برابر است با 2.673 که کمتر از حد متوسط (3) است می‌توان نتیجه گرفت که وضعیت حقوقی و اقامتی مهاجرین افغان در کشور ایران در سطح پایینی قرار دارد. بر اساس یافته‌های تحقیق مشخص می‌گردد که بیشترین مشکل در بخش امکان دریافت تابعیت یا اقامت دائم برای مهاجرین افغان در کشور ایران فراهم است (3.61) و کمترین مشکل در بخش من دارای مدارک قانونی اقامتی در ایران هستم (2.19) می‌باشد.

### جدول (8): تحلیل بررسی وضعیت زنده‌گی مهاجرین افغان در کشور ایران (تعداد=80)

| شماره  | متغیر                                                  | میانگین |
|--------|--------------------------------------------------------|---------|
| 1      | بررسی شرایط اقتصادی مهاجرین افغان در کشور ایران        | 1/938   |
| 2      | بررسی شرایط اجتماعی مهاجرین افغان در کشور ایران        | 2/90    |
| 3      | بررسی شرایط تعلیمی مهاجرین افغان در کشور ایران         | 2/513   |
| 4      | بررسی شرایط صحتی مهاجرین افغان در کشور ایران           | 2/51    |
| 5      | بررسی شرایط حقوقی و اقامتی مهاجرین افغان در کشور ایران | 2/673   |
| مجموعه |                                                        | 2/506   |

### بحث و مناقشه

تحقیق حاضر بررسی وضعیت زنده‌گی مهاجرین افغان در کشور ایران را مورد بررسی قرار می‌دهد. نتایج به‌دست آمده از میانگین کل نشان می‌دهد که وضعیت زنده‌گی مهاجرین افغان در کشور ایران در مجموع در سطح پایین (2.506) قرار دارد و می‌توان نتیجه گرفت که وضعیت زنده‌گی مهاجرین افغان در کشور ایران از شرایط نامطلوبی برخوردار است که در سطح پایینی قرار دارد. این میانگین نشان‌دهنده این است که متغیر بررسی شرایط اقتصادی، اجتماعی، تعلیمی، صحتی و حقوقی و اقامتی مهاجرین افغان در کشور ایران در سطح پایینی قرار دارند که نیازمند بهبود و تقویت در تمام ابعاد هستند. نتایج کلی تحقیق حاضر با بسیاری از تحقیقاتی که در گذشته صورت گرفته مانند: نیکخواه و همکاران (۱۳۹۴) زارعی و همکاران (۱۳۹۷) زاهدی و همکاران (۱۳۹۵) کریمی و همکاران (۱۳۹۵) و عسگری و همکاران (۱۳۹۶) شریفی و همکاران (۱۳۹۹) و نیک‌پی و همکاران (۱۳۹۶) همخوانی دارد. با توجه به نتایج تحقیق و آثار گذشته، به نظر می‌رسد که باوجود برخی اصلاحات در سیاست‌های

مهاجرتی ایران، مشکلات مهاجرین افغان همچنان پابرجا هستند. تحقیقات مختلف نشان می‌دهند که سیاست‌های موجود هنوز نتوانسته‌اند به‌طور کامل به حل مسائل عمده مهاجرین افغان در کشور ایران بپردازند. بر اساس نتایج این تحقیق و تحقیقات گذشته، ضروری است که سیاست‌گذاران داخلی و خارجی و خصوصاً دولت امارت اسلامی افغانستان باید بر توسعه فرصت‌های شغلی پایدار به‌ویژه در زمینه اشتغال، حقوق اجتماعی، آموزش و صحت در کشور، اقدامات جامع‌تری برای حل مشکلات مهاجرین افغان انجام دهند تا روند بازگشت مهاجرین به کشور تقویت شود. سرمایه‌گذاری در بخش‌های تولیدی، خدماتی، و زراعتی، همراه با بهبود زیرساخت‌های اقتصادی، می‌تواند زمینه‌ای فراهم کند تا مهاجرین بازگشته از کشور ایران بتوانند در کشور خود زنده‌گی بهتری داشته باشند. در پهلوی آن ارائه حمایت‌های مالی و تسهیل اسکان مجدد برای مهاجرین بازگشته، می‌تواند نقش مهمی در تثبیت آنها در جامعه و جلوگیری از مهاجرت مجدد داشته باشد. همچنین، همکاری‌های بین‌المللی و حمایت‌های اجتماعی می‌تواند به رفع چالش‌های مهاجرین افغان کمک کند و شرایط زندگی آنها را بهبود بخشد. در نهایت، باید اشاره کرد که دولت باید سیاست‌های ارزی و اقتصادی پایداری تدوین کند تا افرادی که به کشور باز می‌گردند، از مزایای اقتصادی آن بهره‌مند شوند و مجبور به مهاجرت دوباره نشوند.

### نتیجه‌گیری

با توجه به میانگین 2.506 به دست آمده از تحقیق در خصوص بررسی وضعیت زنده‌گی مهاجرین افغان در کشور ایران، می‌توان نتیجه گرفت که وضعیت زنده‌گی مهاجرین افغان در کشور ایران در مجموع در سطح پایینی قرار دارد. این میانگین نشان‌دهنده این است که متغیر بررسی شرایط اقتصادی، اجتماعی، تعلیمی، صحتی و حقوقی و اقامتی مهاجرین افغان در کشور ایران در سطح پایینی قرار دارند که نیازمند بهبود و تقویت در تمامی ابعاد هستند.

با توجه به یافته‌های تحقیق و نتایج بدست آمده، به‌طور کلی می‌توان نتیجه گرفت که وضعیت زنده‌گی مهاجرین افغان در کشور ایران در سطح پایینی قرار دارد اما آنچه که باید بر آن تاکید شود و نیاز به توجه خاصی دارد مشکلات در بخش هزینه‌های زنده‌گی در کشور ایران برای مهاجرین افغان نسبت به ایرانی‌ها است که در سطح بالای (4.09) قرار دارد و نیاز به تدبیر برنامه‌هایی برای بهبود وضعیت آن دارد. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که بازگشت مهاجرین افغان از کشور ایران عمدتاً به دلایل اقتصادی و معیشتی صورت می‌گیرد. این یافته‌ها حاکی از آن است که از مجموع 80 نفر مهاجری که در تحقیق سهم گرفته اند 28 نفر آنها بخاطر موجودیت فرصت‌های شغلی با مزد بهتر، 20 نفر بخاطر بی ارزش بودن پول ایرانی و عدم به صرفه بودن آن از لحاظ اقتصادی برای مزد کارگری در کشور ایران که عاملی مهم در افزایش تمایل به بازگشت به کشور بوده و 24 نفر از آنها بخاطر تعلق و حب الوطن که مشخص می‌شود تمایلی به ماندن در کشور ایران را ندارند، تصمیم برای بازگشت به کشور را نموده اند. نتایج به دست آمده از داده‌ها در مورد فرضیه‌های اصلی و فرعی این تحقیق به شرح ذیل می‌باشد.

### فرضیه اصلی تحقیق

به نظر می‌رسد که وضعیت زنده‌گی مهاجرین افغان در کشور ایران از شرایط خوبی برخوردار است.

به نظر می‌رسد که وضعیت زنده‌گی مهاجرین افغان در کشور ایران از شرایط خوبی برخوردار نیست.  $H_0: \mu = 0$

به نظر می‌رسد که وضعیت زنده‌گی مهاجرین افغان در کشور ایران از شرایط خوبی برخوردار است.  $H_1: \mu \neq 0$

در جدول شماره (8) اوسط کل بدست آمده از بررسی وضعیت زنده‌گی مهاجرین افغان در کشور ایران 2.506 به دست آمده و بیانگر این است که متغیرهای بررسی شرایط اقتصادی، اجتماعی، تعلیمی، صحتی و حقوقی و اقامتی مهاجرین افغان در کشور ایران، با بررسی وضعیت زنده‌گی مهاجرین افغان در کشور ایران به‌شکل خوب طراحی شده است. بناءً میتوان نتیجه گرفت که فرضیه تحقیق رد و فرضیه صفری تایید می‌گردد.

### فرضیه‌های فرعی تحقیق

1. به نظر می‌رسد که وضعیت اقتصادی مهاجرین افغان در کشور ایران از شرایط خوبی برخوردار است.

به نظر می‌رسد که وضعیت اقتصادی مهاجرین افغان در کشور ایران از شرایط خوبی برخوردار نیست.  $H_0: \mu = 0$

به نظر می‌رسد که وضعیت اقتصادی مهاجرین افغان در کشور ایران از شرایط خوبی برخوردار است.  $H_1: \mu \neq 0$

در جدول شماره (8) اوسط کل بدست آمده از میانگین متغیر وضعیت اقتصادی مهاجرین افغان در کشور ایران 1.938 به دست آمده و بیانگر این است که وضعیت اقتصادی مهاجرین افغان در کشور ایران از شرایط خوبی برخوردار نیست. بناءً میتوان نتیجه گرفت که فرضیه تحقیق رد و فرضیه صفری تایید می‌گردد.

2. به نظر می‌رسد که وضعیت اجتماعی مهاجرین افغان در کشور ایران از شرایط خوبی برخوردار است.

به نظر می‌رسد که وضعیت اجتماعی مهاجرین افغان در کشور ایران از شرایط خوبی برخوردار نیست.  $H_0: \mu = 0$

به نظر می‌رسد که وضعیت اجتماعی مهاجرین افغان در کشور ایران از شرایط خوبی برخوردار است.  $H_1: \mu \neq 0$

در جدول شماره (8) اوسط کل بدست آمده از میانگین متغیر وضعیت اجتماعی مهاجرین افغان در کشور ایران 2.90 به دست آمده و بیانگر این است که وضعیت اجتماعی مهاجرین افغان در کشور ایران از شرایط خوبی برخوردار نیست. بناءً میتوان نتیجه گرفت که فرضیه تحقیق رد و فرضیه صفری تایید می‌گردد.

3. به نظر می‌رسد که وضعیت تعلیمی مهاجرین افغان در کشور ایران از شرایط خوبی برخوردار است.

به نظر می‌رسد که وضعیت تعلیمی مهاجرین افغان در کشور ایران از شرایط خوبی برخوردار نیست.  $H_0: \mu = 0$

به نظر می‌رسد که وضعیت تعلیمی مهاجرین افغان در کشور ایران از شرایط خوبی برخوردار است.  $H_1: \mu \neq 0$

در جدول شماره (8) اوسط کل بدست آمده از میانگین متغیر وضعیت تعلیمی مهاجرین افغان در کشور ایران 2.513 به دست آمده و بیانگر این است که وضعیت تعلیمی مهاجرین افغان در کشور ایران از شرایط خوبی برخوردار نیست. بناءً میتوان نتیجه گرفت که فرضیه تحقیق رد و فرضیه صفری تایید می‌گردد.

4. به نظر می‌رسد که وضعیت صحتی مهاجرین افغان در کشور ایران از شرایط خوبی برخوردار است.

به نظر می‌رسد که وضعیت صحتی مهاجرین افغان در کشور ایران از شرایط خوبی برخوردار نیست.  $H_0: \mu = 0$

به نظر می‌رسد که وضعیت صحتی مهاجرین افغان در کشور ایران از شرایط خوبی برخوردار است.  $H_1: \mu \neq 0$

در جدول شماره (8) اوسط کل بدست آمده از میانگین وضعیت صحتی مهاجرین افغان در کشور ایران 2.51 به دست آمده و بیانگر این است که وضعیت صحتی مهاجرین افغان در کشور ایران از شرایط خوبی برخوردار نیست. بناءً میتوان نتیجه گرفت که فرضیه تحقیق رد و فرضیه صفری تایید می‌گردد.

5. به نظر می‌رسد که وضعیت حقوقی و اقامتی مهاجرین افغان در کشور ایران از شرایط خوبی برخوردار است.

به نظر می‌رسد که وضعیت حقوقی و اقامتی مهاجرین افغان در کشور ایران از شرایط خوبی برخوردار نیست

$H_0: \mu = 0$

به نظر می‌رسد که وضعیت حقوقی و اقامتی مهاجرین افغان در کشور ایران از شرایط خوبی برخوردار است

$H_1: \mu \neq 0$

در جدول شماره (8) اوسط کل بدست آمده از میانگین وضعیت حقوقی و اقامتی مهاجرین افغان در کشور ایران 2.673 به دست آمده و بیانگر این است که وضعیت حقوقی و اقامتی مهاجرین افغان در کشور ایران از شرایط خوبی برخوردار نیست. بناءً میتوان نتیجه گرفت که فرضیه تحقیق رد و فرضیه صفری تایید می‌گردد.

### پیشنهادهات

با توجه به یافته‌ها و مناقشه‌های مطرح شده در این تحقیق، می‌توان چندین پیشنهاد و راهکار کاربردی برای امارت اسلامی افغانستان و تحقیقات آینده در زمینه وضعیت زنده‌گی مهاجرین افغان و بازگشت آنها به کشور ارائه داد که می‌تواند به توسعه درک بهتر از مشکلات این قشر و زمینه عودت آنها به کشور عزیز مان افغانستان کمک کند.

1. بهبود شرایط اقتصادی و ایجاد فرصت‌های شغلی برای مهاجرینی که به وطن برگشته اند.
2. حمایت از بازگشت و اسکان مجدد مهاجرین در داخل کشور.
3. بهبود خدمات صحتی، درمانی و خدمات عمومی برای مهاجرین عودت کننده از کشور ایران.
4. بهبود شرایط اشتغال مهاجرین عودت کننده و تقویت زیرساخت‌های زنده گی در ولایات و ولسوالی‌های مهاجرپذیر.
5. اعطای امتیازات ویژه توسط نظام امارت اسلامی افغانستان در بخش‌های تعلیمی، شغلی و استخدام در ادارات دولتی و خصوصی به مهاجرینی که دوباره به کشور برگشته اند.
6. توسعه برنامه‌های حمایتی اجتماعی برای مهاجرین عودت کننده.
7. استفاده از رسانه‌ها و کمپاین‌های تبلیغاتی برای برگشت دوباره مهاجرین به کشور.
8. جلب کمک‌های ملی توسط خیرین و تجار ملی و کمک‌های بین‌المللی توسط سازمان بین الملل و امور مهاجرین برای مهاجرین عودت کننده.

## منابع و مآخذ

1. احمدی، م. (۱۳۹۹). چالش‌های حقوقی مهاجرین افغان در ایران. فصلنامه حقوق مهاجرین، ۷(۴)، ۹۴-۱۰۷.
2. بهرامی، م. (۱۳۹۴). مهاجرت و آثار اجتماعی آن بر ایران. نشریه اجتماعی ایران، ۹(۴)، ۲۴۵-۲۵۵.
3. جعفری، ش. (۱۳۹۷). بررسی وضعیت حقوقی و قانونی مهاجرین افغان در ایران. فصلنامه حقوقی، ۲(۴)، ۹۵-۱۰۸.
4. حسینی، م. و احمدی، ج. (۱۳۹۴). دسترسی مهاجرین افغان به خدمات آموزشی در ایران. فصلنامه آموزش و پرورش، ۱۷(۱)، ۲۲-۳۵.
5. خرمی، ز. (۱۳۹۵). تحلیل فرهنگی مهاجرین افغان در ایران: مشکلات هویتی و اجتماعی. مجله مطالعات فرهنگی، ۱۴(۲)، ۶۲-۷۴.
6. رفیعی، م. (۱۳۹۸). نگرش‌های اجتماعی ایرانیان نسبت به مهاجرین افغان. فصلنامه جامعه‌شناسی، ۳(۱)، ۳۸-۴۹.
7. زارعی، ع. و موسوی، س. (۱۳۹۷). تحلیل مشکلات حقوقی مهاجرین افغان در ایران. فصلنامه حقوق بشر، ۲(۳)، ۴۵-۶۰.
8. زاهدی، م. (۱۳۹۵). بررسی وضعیت اجتماعی و اقتصادی مهاجرین افغان در ایران. مجله مطالعات اجتماعی ایران، ۱۲(۴)، ۱۰۵-۱۲۳.
9. سلطانی، ر. و رضایی، م. (۱۳۹۸). تحلیل اجتماعی و اقتصادی مهاجرین افغان در ایران: چالش‌ها و راهکارها. فصلنامه مطالعات اقتصادی، ۶(۲)، ۷۶-۹۲.
10. سلیمانی، ج. (۱۳۹۴). تأثیر مهاجرت بر وضعیت اجتماعی خانواده‌های افغان در ایران. فصلنامه مطالعات اجتماعی، ۶(۲)، ۵۲-۶۴.
11. شریفی، ع. و احمدی، ف. (۱۳۹۹). مطالعه تأثیرات مهاجرت بر وضعیت بهداشت و درمان مهاجرین افغان در ایران. مجله سلامت و مهاجرت، ۳(۲)، ۱۲۴-۱۳۸.
12. صادقی، م. (۱۳۹۴). مشکلات قانونی مهاجرین افغان در ایران. فصلنامه مطالعات حقوقی، ۱۰(۳)، ۱۴۸-۱۵۹.
13. عسگری، ف. (۱۳۹۶). مهاجرت و چالش‌های اجتماعی مهاجرین افغان در ایران. مطالعات اجتماعی ایران، ۵(۲)، ۸۳-۹۹.
14. فلاحی، س. (۱۳۹۵). وضعیت اشتغال مهاجرین افغان در ایران. مجله اقتصادی ایران، ۴(۳)، ۲۳-۳۵.
15. کرمانی، ف. (۱۳۹۸). مهاجرین افغان و تبعیض‌های اجتماعی در ایران. مجله عدالت اجتماعی، ۵(۲)، ۶۲-۷۵.

16. مهدوی، ن. (۱۳۹۷). مهاجرین افغان و چالش‌های بهداشتی در ایران. مجله علوم بهداشتی، ۸(۲)، ۴۲-۵۶.
17. محمدی، ش. (۱۳۹۶). تحلیل وضعیت مسکن مهاجرین افغان در ایران. مجله مسکن و شهرسازی، ۱۳(۴)، ۸۲-۹۳.
18. نیکخواه، س. و کاظمی، ب. (۱۳۹۴). تحلیل تأثیرات اجتماعی حضور مهاجرین افغان در ایران. مجله مسائل اجتماعی، ۱۰(۱)، ۵۵-۶۸.
19. نیکپی، م. و غفوری، س. (۱۳۹۶). چالش‌های اقتصادی و اشتغال مهاجرین افغان در ایران. مطالعات اقتصادی، ۱۵(۳)، ۴۵-۵۷.
20. یوسفی، س. و عزیزی، ح. (۱۳۹۶). مهاجرین افغان و مشکلات فرهنگی آن‌ها در ایران. مجله مطالعات فرهنگی و اجتماعی، ۱۲(۱)، ۷۳-۸۶.
21. Ahmad, R., & Bakhtiar, M. H. (2018). The impact of Afghan migration on health services in Iran. *Journal of Health and Migration*, 22(1), 145-134
22. Ali, M. (2015). Afghan migrants and employment in Iran: A socio-economic analysis. *Journal of Labor Economics*, 17(3), 90-78
23. Asadi, M., & Kiani, F. (2018). Health care challenges for Afghan migrants in Iran. *Global Health and Policy Journal*, (4)10
24. Ghaderi, H., & Salari, R. (2015). The impact of Afghan migration on Iran's labor market. *International Journal of Social Economics*, 14(2), 63-51
25. Hosseini, A. (2016). Afghan migrants in Iran: Social integration and exclusion. *Migration and Integration*, 23(1), 55-42
26. Karimi, S. (2017). Cultural identity challenges for Afghan migrants in Iran. *Cultural Studies Journal*, 30(4), 192-180
27. Rahmani, H., & Khodadadi, M. Z. (2016). Legal issues and rights of Afghan migrants in Iran. *International Journal of Migration Law*, 13(1), 60-45
28. Saeed, M., & Jafari, K. (2019). Barriers to educational access for Afghan migrants in Iran. *Educational Research and Review*, 34(2), 82-68
29. Zaidan, F., & Smith, D. K. (2017). Social and economic challenges of Afghan migrants in Iran. *Journal of Migration Studies*, 25(2), 128-112



## Investigating the Living Conditions of Afghan migrants in Iran (Challenges and Solutions)

Teaching assistant Nasrullah Baloch<sup>\*1</sup> Teaching assistant Noorullah Abedi<sup>2</sup>

(Dean of Agriculture faculty<sup>\*1</sup> Dean of Economy faculty<sup>2</sup> at Nimroz Institute of Higher Education)

[Nasrullahbalooch1994@gmail.com](mailto:Nasrullahbalooch1994@gmail.com) 0799447856- 0477576499

### Abstract

This study aims to evaluate the economic and social conditions of Afghan migrants in Iran, their access to education and healthcare services, as well as their legal and residency status. Furthermore, the research seeks to propose strategies that facilitate the sustainable reintegration of Afghan migrants upon their return to Afghanistan. This study adopts an applied research approach with a descriptive-analytical and survey-based methodology. Primary data were collected through a five-point Likert scale questionnaire and analyzed using SPSS software. Descriptive statistical methods, particularly mean analysis, were employed to assess the living conditions of Afghan migrants in Iran. The findings indicate that Afghan migrants experience unfavorable living conditions, with an overall mean score of 2.506. The most pressing issue is the high cost of living relative to Iranian citizens, which was rated at 4.09. Conversely, the least significant challenge is insufficient income to cover living expenses, with a score of 1.54. To enhance the reintegration prospects of Afghan migrants and mitigate the risk of re-migration, it is essential to implement strategic measures. These include the creation of sustainable employment opportunities, reinforcement of social rights, expansion of access to education and healthcare, investment in productive, service, and agricultural sectors, improvement of economic infrastructure, and provision of financial support and resettlement assistance.

**Keywords:** Afghanistan, Iran, Migration Policies, Migrant Rights, Migration, Social Situation